

2. KINCSTÁRI ERDŐGAZDÁLKODÁS 1867-TŐL 1918-IG

2.1 AZ ERDŐK ELHELYEZKEDÉSE, BIRTOKVISZONYOK

KAÁN Károly kimutatása szerint a trianoni békekötéssel Romániához 3 792 676 hektár erdőterület került.¹⁰ Ebből mintegy 620 ezer hektár lehetett a kincstári terület, azaz az átkerült erdők mintegy 16%-án korábban a kincstár gazdálkodott. Az állami tulajdonban lévő erdőkön kívül a birtokközösségek, jogi személyek és más, az 1879. évi XXXI. tc. 17. §-a alá tartozó erdőbirtokosok tulajdonában mintegy 2–2,3 millió hektár erdő lehetett, míg a többi magánbirtokon állt. Ezek a közelítő adatok nagyjából megegyeznek az ország egyéb részeinek erdőbirtok-összetételével. Pontosításuk további kutatást, statisztikai elemzéseket követel. Az államerdőket illetően viszont elfogadhatjuk, hogy Erdélyben az összerdő-terület kb. 16%-án folyt kincstári gazdálkodás. Meg kell azonban még jegyeznünk, hogy az 1867-től 1918-ig terjedő időszakban többször változott a kincstári erdőterület. Kezdetben például a székely határőrezredek erdőit is a kincstáriak között tartották nyilván. Ugyanakkor a volt román határőrségi erdőket évtizedekig a közbirtokosságokhoz sorolták. Mi most igyekszünk a megállapodott, az 1879. és 1898. évi erdőtörvényeket követő időszakban kialakult erdészeti igazgatási egységeket áttekinteni.

A kincstári erdőigazgatásnak elkülönült szervezete volt, amely csak közvetve kapcsolódott a gazdálkodást ellenőrző erdőfelügyelőségekhez, illetve a később kialakított állami erdőhivatalokhoz. (Ez utóbbiak az 1898. évi erdőtörvény alapján állami kezelésbe vett erdőkben folyó munkákat irányították.) A szervezeti egységek *erdőigazgatóságokra, főerdőhivatalokra és erdőhivatalokra* tagolódtak. Az erdőigazgatóság, főerdőhivatal és erdőhivatal elnevezés főleg a kezelésükre bízott erdőterület nagyságától függött, de a fahasználati tervek és a faárak ügyében az erdőhivatalok egyeztettek az illetékes erdőigazgatósággal. A szervezeti egységek egyébként teljesen önállóan működtek, felügyeletüket a minisztérium kincstári ügyosztálya gyakorolta.

Északról dél felé haladva legelőször a Máramaros vármegyében lévő kincstári erdőket említjük meg. A *máramarosszigeti erdőigazgatóság* és a *bustyaházi erdőhivatal* kerületéből az általunk most vizsgált részbe kb. 40 ezer ha erdő tartozott. Ezek a Tisza bal partján elterülő síkvidéki és előhegységi (Avas és Kőhát vidéke) erdők voltak, továbbá a Vasér- és a Rusz-patakokra hajló Máramarosi-havasok magashegységi erdői.

A *nagybányai főerdőhivatal* kerülete mintegy 55 ezer ha volt, ahol az erdők főleg a Gutin- és Lápos-hegységekkel jellemzett középhegységi erdők kategóriájába tartoztak. Szatmár és kisebb részben Szolnok-Doboka vármegyék területén álltak.

A *kolozsvári erdőigazgatóságban* az erdők területe mintegy 130 ezer ha volt. Ezek részben a Gyalui-havasok és az Erdélyi Érchegeység közép- és magashegységi erdőit alkották, részben pedig a Görgényi-havasok ugyanilyen erdőit. Néhány kisebb erdőtest pedig a Fogarasi-havasok előhegyein terült el, illetve a volt Erdélyen kívül, a Királyerdő előhegyein. Századunk első évtizedében pedig a Kovászna körüli erdőterületekkel bővült. Ezek az erdők közigazgatási szempontból Kolozs, Maros-Torda, Torda-Aranyos, Bihar, Fogaras és Háromszék vármegyék területén álltak.

A mintegy 115 ezer hektáros *szászsebesi erdőhivatalhoz* az Erdélyi Érchegeység egy részének erdői, a Kudzsiri-havasok és a Ruzska-havas elő-, közép- és magashegységi erdői tartoztak. Szászsebesről Hunyad, Szeben és Alsó-Fehér vármegyék kincstári erdőit kezelték.

A *lippai főerdőhivatalhoz* körülbelül 70 ezer ha erdő tartozott. Ezek az Arad és Temes vármegyei erdők az Erdőhát-hegység Marosra hajló oldalain, a Maros bal partjának síkságán és az Erdőháton terültek el.

A *lugosi erdőigazgatóság* erdői Temes és Krassó-Szörény vármegyékben, a Temes és Béga folyók mentén, főleg lapályi területeken álltak. Kiterjedésük mintegy 60 ezer hektár volt.

Az *orsovai erdőhivatal* Krassó-Szörény vármegyében gazdálkodott. Mintegy 150 ezer hektáros területe a Szörényi-havasok, a Szörényi-érchegeység és az Orsovai-hegység közép- és magashegységi régióiban volt.

Az áttekintésből kitűnik, hogy a kincstári erdők Erdély szinte valamennyi termőhelyén megtalálhatók voltak. A síkságoktól égé-

szen a magashegységi övekig mindenfelé álltak állami erdők, amelyek kezelése gyakran az egyes *erdőgondnokságokon* belül is eltérő, sokféle ismereteket igényeltek. (Az erdőhivatalok erdőgondnokságokra tagolódtak, amelyek élén – rendszerint felsőfokú végzettséggel rendelkező – *erdőgondnok* állt.)

Az állami erdők most vázolt szervezete és területe az 1867 évi osztrák–magyar kiegyezést követően, fokozatosan alakult ki. A kincstári erdők Erdélyben is a korábbi bányakincstári és a kamarai erdőkből származtak. Az osztrákokkal való egyezkedéskor ugyan felmerült, hogy az erdők esetleg közös igazgatás alatt maradnak, de 1869-ben a szaksajtóban már örömmel írhatták: „A magyar államerdők az alkotmányos magyar kormány kezében”.¹¹ Azt azonban az ország vezető szakemberei sem tudták, hogy az átvett erdők kezelése a továbbiakban miként alakul. A korábbi gazdálkodást értékelve derült ki, hogy ezeket az erdőket – különösen Erdélyben – a kincstár veszteséggel kezelte.¹² Nyereségre csak nagy beruházások révén volt remény, de hogy ki ruházza be, akörül megoszlottak a vélemények. Egyelőre azonban az átvett erdők pontos kiterjedését és a végrehajtandó szervezeti változásokat szerették volna ismerni. DIVALD Adolfra hárult ennek a munkának az elvégzése, s ezzel összefüggésben ő tett javaslatot a korszerű *állami erdőgazdálkodás* megteremtésére is. Az 1870-es évek első felében fellépett értékesítési válság ugyanis megkérdőjelezte magát az állami tehervállalás értelmét is.

A kor jeles erdésze, WAGNER Károly több írásában¹³ is azt fejtegette, hogy az államerdők csekély jövedelmezőségén (azok piacoktól való távoli fekvései miatt) nehezen lehet változtatni. Ebből levonta a következtetést: *az állam nem tudja az erdők tartamos jövedelmét biztosítani*, tehát célszerű a kincstári erdőket eladni. Felvetését az erdészek közül többen elutasították,¹⁴ mondván, hogy az államerdők jövedelmét lehet növelni, ugyanakkor a kincstári erdők kezelői példát mutatnak a környező birtokosoknak is.

Tehát *az állami erdőket nem szabad eladni*. „Az államerdők ez idő szerint nem adatnak el” – jelentette be végre 1875-ben a pénzügyminiszter a képviselőházban.¹⁵

Ezzel megnyugodtak a kedélyek, a továbbiakban Magyarországon az államerdők tömeges eladásának kérdése nem merült fel. Maga WAGNER Károly is az államerdők megtartásának lelkes támo-

gatójává vált. 1879-ben megjelent írásában a porosz és a magyar államerdők kezelését hasonlította össze. Többek között megállapította, hogy Poroszországban vásárlásokkal növelik a kincstári erdők területét.¹⁶ A különböző birtokelkülönítések és az 1879. évi erdőtörvény életbe lépése után Magyarországon is *az állami erdőterület növelése lett az egyik erdőszetpolitikai cél*, amely természetesen érintette Erdélyt is.

A gazdaságpolitikai célhoz a törvényes pénzügyi alapot az 1884. évi XXVI. tc. (erdővásárlási alap) és az 1913. évi XXXIII. tc. biztosította. Ugyanakkor esetenként más pénzügyi források felhasználásával is tudtak erdőt vásárolni. Míg a múlt század végén főleg a Magas-Tátra és a Felvidék egyéb nevezetes helyein, századunkban viszont már a minket most közelebről érdeklő erdélyi részeken is vettek erdőket.

Az állami erdővásárlásokra általában jellemző volt, hogy nem a legjobb erdőket vették, kapták meg. A jó erdőket ugyanis a tulajdonosuk lábon eladta, legfeljebb a letarolt területet ajánlotta fel a kincstárnak megvételre.

Ilyen volt a Máramarosban a *Ruszpolyána (Havasmező)* térségében 1903-ban megvett 16 600 kh (kb. 9 500 ha) nagyságú erdőbirtok is. A kincstári területek közé ékelt hegyoldalokról a fenyveseket már letarolták, úgyhogy az állam legsürgősebb feladata a terület beerdősítése volt. Ezzel munkalehetőséget kívánt a környék asszonyainak biztosítani.¹⁷ Ugyanakkor államerdészeti szempontból kedvező volt, hogy a feltárt, jó szállítási viszonyokkal rendelkező területtel Máramarosban csaknem összefüggő, a megye magashegységi területeit magába foglaló kincstári terület alakult ki.

Máshol, így Krassó-Szörényben, *Lukány* környékén 1902-ben mintegy 13 500 kh-at (7770 ha) vettek meg, amely erdőnek a legnagyobb része bükkös volt. Ugyanakkor Fogaras megyében 500 kh (288 ha) erdővel növelték a kincstári területet, feltehetően az ottani, meglehetősen kis kiterjedésű erdőgondnokság gazdálkodási lehetőségeinek gyarapítása céljából.¹⁸

A következőkben nyomon követünk egy *Hunyad megyei birtokvásárlást*, amely jó példája annak, hogy egy-egy államerdészeti tünő akció mögött milyen óriási erők, indulatok mozogtak.¹⁹

A hajdan jobb időket látott Makray családnak sarja, Makray László felsőpestesi lakos birtokára 1907 áprilisában árverést tartottak. Székesfővárosi hitelintézetek kérték ezt az eljárást, mert a birtokos – aki ekkor éppen külföldön tartózkodott – a fizetési kötelezettségeknek nem tudott eleget tenni. A látszólag szabályosan megtartott árverésen azonban csak a Lipótvárosi Bank ügynöke, bizonyos Asbóth Jenő jelent meg, és tett ajánlatot. Asbóth a mintegy 4000 kh-os (kb. 2300 ha) birtokért 234 ezer K-át adott, de a vásárlást végül is nem tudta keresztülvinni. A helybeli árverezőket ugyanis azzal tartotta vissza, hogy a megszerzett birtokon a község lakosainak ad majd szántót és legelőt. Azok nem bíztak benne, hanem az Ardeleana bank révén utóajánlatot tettek.

Az időközben külföldről hazatért birtokos Wekerle Sándor pénzügyminiszterhez szaladt, hogy „ősi birtokát” az Asbóth Jenő által képviselt banktól valahogyan megmentse. A miniszter ígéretet tett a közbenjárásra, de előbb a vidéken ismerős két állami tisztviselő, a vajdahunyadi vasgyár felügyelőjének és a szászsebesi erdőmesternek a véleményét kérte ki. Azok igazolták, hogy a Déva-Vajdahunyad közötti, vasúttal jól feltárt erdőségek ugyan most gyenge állapotban vannak, de hosszabb távon jól hasznosíthatók. Egyben utaltak az Ardeleana bank szándékára is.

Wekerle átírt Darányi Ignác földművelésügyi miniszterhez. Javasolta a birtok megvásárlását azzal, hogy „a magam részeiről számolván egyrészt azokkal a nemzeti és államgazdasági szempontokkal, amelyeknél fogva ennek a románlakta vidéken fekvő, s túlnyomó részben erdővel borított ingatlannak a királyi kincstár részére való megszerzése valóban indokolt lehet, másrészt mérlegelve azokat az érdekeket, amelyek egy ősrégi magyar családnak a teljes anyagi romlástól nagyobb áldozatok nélkül való megmentéséhez fűződnek.”

Darányi erre az erdészeti közegekhez fordult, ahonnan egyrészt a birtok pontosabb leírását és a román bank valódi szándékainak kipuhatólását várta. A birtokról BÉKY Albert, neves erdőrendező adott hozzávetőleges véleményt. Szerinte ugyan az erdők siralmas állapotban vannak, de a birtok így is az Asbóth-féle ajánlatnak mintegy háromszorosát éri.

Az erdészek a minisztériumba bejuttattak egy célt tévesztett levelet is, amelyből egyértelműen kiderült, hogy az egyik pópa az Ardeleana és Albina bankok képviselőjében járja a községek. Összeírja azokat, akik a bankok által kilátásba helyezett parcellázás során „minden áron” szeretnének birtokot szerezni. A szászsebesi erdőhivatal pedig arról küldött információt, hogy az Ardeleana bank már be is nyújtotta utóajánlatát.

A helyzetet látva Asbóth Jenő előbb az erdőhivatalba, majd a minisztériumba sietett, hogy a kincstár segítse őt hozzá a birtok tényleges megszerzéséhez. Ez esetben kilátásba helyezte, hogy az erdő kezelését az államnak „átengedi”

Darányi azonban másképp határozott. Előbb a kincstár is utóajánlatot tett, majd a kincstári jogügyi igazgatóság javaslatára a hitelezőket kifizette. Így a birtok tehermentessé vált, tehát az állam azt szabad kézből vásárolhatta meg. Azaz, a hitelezőknek kifizetett összegben felüli részt most már Makray László a kincstártól követelhetett. A minisztérium a birtok tényleges értékének megállapítására több szakértőt is küldött. Mivel a területen az erdőn kívül némi szántóföld és legelő is volt, a vételt az erdővásárlási alapból és a telepítési pénzekből együttesen kívánták fedezni. Így külön mérték fel az erdőket és külön a mezőgazdasági hasznosításra alkalmas területeket.

A kiküldött két, illetve a felülvizsgálóval három erdősz háromféle eredményre jutott. Ez szinte természetes, hiszen az erdőérték számítása ma is az egyik legnagyobb és legnehezebb szakmai feladat. Összességében azonban úgy látták, hogy a 3809,67 kh (2192,47 ha) erdőért félmillió koronát lehet adni.

Ez a becslés 1909-ben készült el, közben a kormányban bekövetkezett változások miatt az ügy tovább húzódott. Ráadásul ahogyan erősödött az állam vásárlási eltökéltsége, úgy nőtt Makray László bátorsága, és szaporodtak követelései. 1909-ben a „kegyetlen sors által” rá mért „végnélküli csapásokra” hivatkozva kérte a „prima erdők” megfelelő értékelését. A következő évben viszont amiatt tiltakozott, hogy „maradékainak” a telepítési felügyelőség nem akar hagyni „legalább kis gazdasági birtokot.”

1910-ben elkészítették az adásvételi szerződés tervezetét, de újra rengeteg bizonytalan tényező merült fel. Mivel Hunyad megyében

itt még nem volt kataszteri rendezés, a birtok pontos nagyságát sem tudták. A felmérés után viszont kiderült, hogy a terület (így az erdők is) kb. 100 kh-dal (kb. 58 ha) kisebb, mint a korábbi feltételezések szerint kimutatott érték.

Természetesen ez a felmérés csak akkor történhetett meg, amikor az erdészek és a telepítési felügyelőség tételesen, leltár szerint vette át az egész birtokot.

A vásárlás ügye 1911-ben került a minisztertanács elé, ahol azt jóvá hagyták. A birtok tényleges kifizetése és kincstári hasznosítása azonban csak 1917-ben történt meg. A minket közelebbről is érdeklő erdőért kh-anként mintegy 128 koronát fizettek. Láthatjuk azonban, hogy a gazdasági célon, a kincstári erdők területének növelésén túl más, politikai megfontolások is motiválták a vásárlást.²⁰

Az állam birtokvásárlásain felbuzdulva megszorodtak a megvételre felajánlott erdőbirtokok. Főleg azok a birtokok, ahonnan korábban a fát már eladták, a fakereskedők a területet letarolták, a tulajdonosok pedig – nem vállalván a felújítás kötelezettségét – eladták a földterületet. Lássunk erre ismét egy *Hunyad vármegyei* példát!²¹

Petrozsény környékén, jórészt a Zsilre hajló lejtőkön álló területek birtokosai, a Puy, Ponory, Kenderessy, Török és Buda család egyszerre ajánlotta fel az összesen mintegy 12 ezer kh (kb. 6900 ha) birtokát. A területen 1800 kh (1036 ha) volt a legelő kiterjedése, a többi erdő, mégpedig szorgalommentes, olyan erdő, ahol az úrbéri rendezést már az 1890-es években elvégezték. A birtokrendezés után a fát eladták, de az 1912-ben még lábön álló néhány erdőrészletre is szerződés volt érvényben, ami alapján a vajdahunyadi vasgyár megvette a bükköt. A többi helyen már 7–8 év óta legeltették a vágásokat, de a kincstár által kiküldött szakértő megállapította, hogy a jó talajnak köszönhetően a birtok értékét ez nem rontotta. Ugyancsak a szakértő állapította meg, hogy a nyomokban meglévő lucfenyvesek és a talajviszonyok arra utalnak, hogy az egész birtokon lucfenyvest lehet létrehozni. Ez értékessé teszi a felajánlott ingatlanokat, mert a környező magánerdőket hamarosan kihasználják, a petrozsényi bányáknak viszont továbbra is szükségük lesz a fára.

Az eladóknak mintegy 85 ezer K-át ajánlhatnak meg, amely közelítőleg 70 K/kh-t jelent. A tényleges megvételre azonban már nem került sor.

Egy másik *Hunyad vármegyei* birtokosság, a borbátvízi közbirtokosok, mintegy 15 ezer kh (8630 ha) havasi legelő-, erdő- és kopárterület értékesítését fontolgatta 1913-ban.²² A Retyezát oldalán lévő birtok kezelését a közbirtokosság nem tudta megoldani. Ráadásul felosztások és egyéb birtokrendezések költségei is kényszerítették őket az eladásra. Ők maguk ugyan nem, de az erdőfelügyelőség, illetve az állattenyésztést felügyelő hatóságok ezt a birtokot is a földművelésügyi miniszter figyelmébe ajánlották. Az állattenyésztés érdekeit is szolgálná itt egy állami birtok – vélték –, mert Romániába komoly csempészés folyik, illetve onnan is hoznak juhokat „vérfrissítés” céljából. A másik, ennél jelentősebb indokuk az volt, hogy az erdélyi román bankok kezére kerülhet a borbátvízi nemesi közbirtokosság területe is, „melyek (a magyar kormány céljaival) ellentétes érdekeket szolgálnak.”

A földművelésügyi minisztérium azonban nem volt abban a helyzetben, hogy tömegesen vásárolhatta volna meg ezeket a meglehetősen távoli és kicsi haszonnal kecsegtető birtokokat.

A vételre felajánlott birtokokon kívül egy ellentétes irányú folyamat is kitapintható. Nevezetesen a *kincstári birtok megszerzésére irányuló törekvések*. Ezeknek célja általában nem is az erdő-, hanem a legelőterület nyerése volt. Miszbánya példája lehet a legelő nélkül szűkölködő községeknek.²³

1913-ban a község előljárósága kérte a földművelésügyi minisztert, hogy számukra kincstári területet kedvezményes áron adjon el. Kérvényükben leírták, hogy a „legnagyobb részben magyar ajkú” lakosság évszázadok óta az ezüstmányászatból élt. A helyi bányák kimerülése után, a XIX. század végén még távoli vidékekre is eljárt a bányákba, de az ezüst értékének csökkenése azokat a bányákat is tönkre tette. Így a község 2–3 éve munka és kereset nélkül maradt, amin a marhatenyésztéssel próbálnak segíteni.

A 340 lelkes falunak azonban csak 161 kh-os (92,7 ha) a határa, ahol a 95 számosállatot nem lehet eltartani. Igaz, az államkincstártól fűbérletük van, de az a legelő 7 km-re esik a községtől. Így aztán nem csodálható, hogy a teljesen vagyontalan közösségnek 600 K adóhátraléka keletkezett. Ebben a helyzetben kérik, hogy a kincstár részletfizetés mellett 300 kh (173 ha) erdőt adjon át nekik, amelyet legelővé alakítanának.

Az erdőfelügyelő véleményében leírta, hogy 1905-ben 96,04 kh (55,27 ha) erdőt kimondottan a Miszbánya számára taroltak le, ami ma legelő. (A község lakosai bárcázás útján legeltethetnek ezen a területen, azaz az erdőgondoknál az állatlétszámnak megfelelő legeltetési engedélyt válthatnak.) A kért legelő viszont távol, 7 km-re esik a községtől, ráadásul a talaja köves, sziklás, legeltetésre kevésbé alkalmas.

Az erdőfelügyelővel ellentétben az alispán támogatta a miszbányaiak kérelmét, hogy „az ottan élő és foglalkozás nélküli embereket valami kenyérkeresethez juttassák” A földművelésügyi miniszter mégis inkább az erdőfelügyelőre hallgatott: a kérelmet elutasította. Tehát a szociális, az alispán által is támogatott szempontoknak nem sikerült érvényt szerezni.

Más esetekben az államerdészet kénytelen volt engedni, illetve az elbirtoklásba egyszerűen beletörödni. Például *Herkulesfürdő környékén* századunk első éveiben derült ki, hogy a környező községek lakosai egyszerűen használatba vették a kincstári erdők egy részét.²⁴ Pontosán nem tudjuk, hogy milyen megfontolások alapján (talán a békesség fenntartása érdekében?), de a kincstár az erdőt használók ellen nem indított pert, hanem – méltányos áron – egyszerűen felajánlotta nekik megvételre. A birtokelkülönítés díjtételeit, illetve magát a vételárat azután nemigen lehetett behajtani.

Az 1913. évi XXXII. tc. a *lugosi erdőigazgatóság* területén néhány erdőtest eladását tette lehetővé. Az értékesítéssel kapcsolatban az erdészek többször is rámutattak, hogy célszerű külön a faanyagot és külön a termőföldet eladni, mert úgy nagyobb árbevételre lehet számítani. Például 1918-ban Denta környékén az értékesítendő kb. 248 kh-t (143 ha) három parcellára tervezték felosztani, ott évente árverést tartottak volna, majd az erdő letarolása után az egész területre akarták kiírni az árverést.²⁵

Ugyanebben az erdőigazgatóságban egy másik, szintén eladandó erdőterületről azt állapították meg, hogy „ezen területek nagy részét erdő borítja, melynek eladás előtt való letarolása és kihasználása a kincstárnak elsőrendű érdeke.” Mivel ez az eladási terv is 1918-ban született, a végrehajtására természetesen nem került sor.²⁶

Az erdélyi részeken az államerdészet még egy nagyobb területváltásban volt érdekelt. Nevezetesen, a *Romániával kötendő béke* határkiigazításával összefüggésben az erdőterület növekedését várták.

A Romániával Bukarestben 1918-ban kötött békét erdészeti szempontból a sajtó hasábjain is üdvözölték. Rámutattak, hogy a mintegy 5000 km² átkerülő területből kb. 300 ezer ha-t borít erdő. Ezek az erdők azonban nagyrészt kedvezőtlen fekvésűek, mert a Román-alföld felé lejtő hegyoldalakon találhatóak, másrészt pedig az elmúlt háborús évek pusztításai következtében meglehetősen rossz állapotban vannak. Tehát „nem szabad magunkat hiú reményeknek odaadni” – figyelmeztették az Erdészeti Lapok olvasóit.²⁷

Erről a kérdésről a levéltárban fennmaradt korabeli iratok segítségével többet is megtudhatunk.²⁸ Kiderül belőlük például az, hogy a békét előkészítő tárgyalásokon az erdészeti érdekeket KAÁN Károly próbálta meg érvényesíteni. Neki a határvonallal érintkező erdőgazdasági egységek vezetői segítettek. KALLIVODA Andor (Beszterce) például azt javasolta, hogy az Aranyos-Beszterce mentén egy új erdészeti központot állítsanak fel. Annál is inkább, mert az új határ is keresztbe metszi a vízi szállításra berendezhető vízfolyásokat, így legalább Bukovina felé kellene a határt az Aranyos-Beszterce mellett kitolni – vélték az erdészek.

A magyar államnak jutott kb. 300 ezer ha erdőből mintegy 200 ezer ha magántulajdonban volt. Ráadásul a békekötés után az addig román állami, illetve egyéb tulajdonban volt erdők birtokjogának megszerzéséért óriási harc kezdődött. Számítottak ugyanis arra, hogy a magyar kormány ezeket a területeket a kincstár számára megveszi. A földművelésügyi miniszter bukaresti megbízottja a spekulációk megakadályozására azt javasolta, hogy a békekötés után létrejött szerződéseket a magyar kormány ne ismerje el.

Ugyancsak ő és az erdélyi királyi biztos hívta fel a figyelmet a megszálló német katonaság óriási erdőpusztítására. A Magyarországnak átadandó részeket vágták a fát, és vitték le Orsovára, ahol hajóba rakták, és Németországba szállították. A földművelésügyi miniszter, majd a miniszterelnök járt el a közös külügyminiszternél, hogy ezt az erdőpusztítást hagyják abba szövetséges németek, de az 1918 szeptemberében írt levélre a hadi érdekekre való hivatkozás volt a válasz. Később a németek a Mackensen-féle hadseregpáncsokosság útján kérték, hogy egyelőre 350 ezer m³ fát vághassanak ki a Magyarországnak juttatott romániai erdőkből.²⁹ Mindez azonban már 1918 őszén történt, amikor a magyar erdészeti hatóságoknak már alig volt befolyásuk az erdők kitermelésére.

Áttekintve a kincstári erdők elhelyezkedését és területi változásait, láthatjuk, hogy a megfogalmazott erdészeti politikai törekvések gazdaság-, sőt társadalompolitikai célkitűzésekkel találkozott. Ennek megfelelően megtartották, sőt növelték az állami erdők területét. Nem tudták viszont birtokpolitikai eszközökkel megoldani az állami erdőkbe beékelést, illetve szomszédos települések szántó- és legelőigényét. Tehát itt más (bérlet, bárcázás stb.) megoldásokat kellett keresni.

2.2 ERDŐRENDEZÉS

A magyar kormány által átvett erdőkben megfelelő állapotfelvételt, az elvégzendő munkák megtervezését és a tervek alapján folyó tevékenység ellenőrzését kellett elvégezni. Az erdők számbavételét, az erdőben szükségessé váló munkák tervezését, az erdők leírását és nyilvántartását, továbbá ezek elemzését az erdészeti szaknyelv *erdőrendezésnek* nevezi. Ezen erdőrendezési feladatok első lépéseként a kincstári erdőkkel kapcsolatos általános tájékozással a pénzügyminiszter 1868–69-ben DIVALD Adolfot bízta meg. DIVALD a minket közelebből érdeklő erdélyi, illetve a tágabban értelmezett Erdélyhez tartozó erdőket is bejárta és leírta. Jelentései részben nyomtatásban, könyvekben és folyóiratokban, részben pedig a minisztérium levéltárában fennmaradtak. Így átfogó képünk lehet az időszak elején tapasztalt viszonyokról. Ezekből most az erdőrendezést közvetlenül is érintő kérdéseket ragadjuk ki.

DIVALD *Máramarosban*³⁰ azt tapasztalta, hogy ott az erdőket megfelelően, tervszerűen kezelik, legalábbis a hozzáférhető lucfenyveseket. Ha a kor követelményeit kielégítő üzemtervek nem is léteztek, de általános vágatási tervek már voltak. Ezekhez a tervekhez ismerték a kezelésük alá tartozó állományokat, sőt megfelelő vágásfordulót is megállapítottak. E szerint általában százéves állományokat termeltek le, azaz száz évenként tervezték a visszatérést egy-egy területre. (Az erdészeti szaknyelv ezt nevezi fordának vagy vágásfordulónak.)

DIVALD ezt látva úgy vélte, hogy a vágáskort akár 80 évre is lehetne szállítani, mégpedig a következők miatt. Ha a XIX. században már legésszerűbbnek vélt erdőművelési eljárást, azaz a nevelővágásokat alkalmazzák – írta DIVALD –, a fák már 80 éves korukban